SEJ
SPOŁECZEŃSTWO
EDUKACJA
JĘZYK

Tom 17/2023, ss. 157-169
ISSN 2353-1266
e-ISSN 2449-7983
DOI: 10.19251/sej/2023.17(10)
www.sej.mazowiecka.edu.pl
Otrzymano: 18.01.2023
Zaakceptowano: 10.03.2023
Opublikowano: 21.09.2023

CC BY

Stanisława Katarzyna Nazaruk
Akademia Bialska Nauk Stosowanych im. Jana Pawła II w Białej Podlaskiej
Orcid: 0000-0001-5620-3980

Natalia Łukaszuk
Akademia Bialska Nauk Stosowanych im. Jana Pawła II w Białej Podlaskiej
Koło Naukowe „Sówka".

EMOTIKONY I EMOJI – PROBLEM CZY ATUT W KOMUNIKACJI (NA PODSTAWIE BADAŃ UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH)

EMOTICONS AND EMOJI - PROBLEM OR ASSET IN COMMUNICATION (BASED ON A STUDY OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS)

Streszczenie:

Współcześnie trudno sobie wyobrazić życie bez używania komunikatorów internetowych, zawierających emotikony i emoji. W związku ze stale rosnącą ich popularnością zauważono potrzebę przeprowadzenia badań

Summary

Nowadays, it is difficult to imagine life without the use of instant messaging applications containing emoticons and emoji. Due to their ever-growing popularity, it was noticed that there was a need to carry out a pedagogical

pedagogicznych wśród uczniów (N = 89) z wybranych szkół podstawowych na terenie powiatu bialskiego w woj. lubelskim w celu poznania ich zakresu i sposobów wykorzystywania, ze szczególnym zwróceniem uwagi na rodzaj komunikacji, przekazywane emocje oraz sytuacje. Wyniki badań pokazały różnice w zakresie wykorzystania emoji i emotikonów w grupie badanych uczniów, szczególnie dotyczyły one rozróżniania wymienionych znaków graficznych, używania ich przy pisaniu postów, celu i częstotliwości wykorzystywania.

Słowa kluczowe: uczeń, emotikony, emoji, komunikacja społeczna, szkoła podstawowa

research among pupils (N = 89) from selected primary schools in the Biala Podlaska district in the Lubelskie voivodeship in order to find out their scope and ways of using them, with particular attention paid to the type of communication, emotions conveyed and situations. The results of the study showed differences in the use of emoji and emoticons among the group of pupils surveyed, particularly in terms of distinguishing the aforementioned graphic signs, their use when writing posts, purpose and frequency of use.

Keywords: pupil, emoticons, emoji, social communication, primary school.

1. Wprowadzenie

W życiu codziennym podczas kontaktowania się z bliskimi czy dalszymi osobami, z którymi nie można się spotkać twarzą w twarz, bardzo często używa się komunikatorów internetowych, co pozwala na szybkie wysyłanie wiadomości i jednocześnie szybką odpowiedź, a dodatkowym atutem tej formy komunikacji jest widoczność aktywności odbiorcy. Bez względu na to, czy pisane są długie wiadomości poprawną polszczyzną, czy może teksty zawierające skróty lub slang, mogą pojawić się wspólne elementy, którymi są emotikony i emoji.

W części wstępnej artykułu warto odpowiedzieć na podstawowe pytanie, czym są emotikony i emoji? Najprościej ujmując, emotikony to symbole graficzne. Emotikon, w skrócie emotka, jest ideogramem, zestawieniem różnej kombinacji liter oraz znaków specjalnych (w tym interpunkcyjnych), aby utworzyć wzór podobny do ludzkiej twarzy (Ziaja 2021). Emotikony były używane w esemesach, czatach, mailach. Obecnie nadal się je stosuje, lecz już nieświadomie i często myli się je z emoji. 19 września 1982 r. amerykański wykładowca oraz informatyk Scott Fahlman wysłał po raz pierwszy emotikon :-) do swoich studentów. Ten uśmiech uznano za pierwszą emotkę na świecie. W taki sposób wykładowca oznaczył wiadomość, która była żartem i zaproponował jej wykorzystywanie. (Ziaja 2021). Warto również wspomnieć, że amerykański prezydent Abraham Lincoln w swojej części transkrypcji przemowy w 1862 r. użył emotikonu: ;), który uznano za błąd w druku (https://cityroom.blogs.nytimes.com/2009/01/19/hfo-emoticon/, dostęp: 03.05.2019).

Z kolei emoji, to piktogramy, małe ikonki lub obrazy cyfrowe służące do wyrażania idei lub emocji w komunikacji elektronicznej. Nazwa emoji wywodzi się z języka japońskiego i oznacza „symbol rysunkowy" opracowany przez Shigetakę Kuritę. Na przełomie XX i XXI w. zaczęto używać ich w telefonach komórkowych. Swoją popularność zawdzięczają firmie Apple, dokładniej telefonowi iPhone z 2011 r. Od tamtej pory emoji

są udoskonalane, a ich zbiory poszerzane (Kruszewska, 2022; https://weloveinstant.pl/co-to-jest-emoji/, dostęp: 11.06.2021). Emoji są znane na całym świecie, bez względu na język, wiek, narodowość czy wyznanie użytkowników, jako „kod emotikalny", jednakże różnią się znaczeniem (https://www.emotikonyznaczenie.pl/ dostęp: 11.09.2022).

Popularność tych małych ikonek wynika z ich uniwersalności i braku bariery językowej, ponieważ ikony emoji na całej kuli ziemskiej oznaczają to samo, dlatego są rozpoznawane i rozumiane przez każdego (Walotek-Ściańska, Szyszka 2014). Dostępne emoji przedstawiają wizerunki ludzi, zwierząt, roślin, ubiór, jedzenie, napoje, stany pogody, środki transportu, gesty, przedmioty, flagi, zawody i inne. To zapewnia użytkownikowi ich dobór odpowiedni do kontekstu wiadomości i zwiększa jej atrakcyjność (Bomba, Radomski, Solska 2016).

Należy zwrócić uwagę na fakt, że używanie fraz emotikonów i emoji zamiennie jest błędem. Emotikon, ideogram, to ciąg znaków wprowadzonych za pomocą klawiatury, a emoji to piktogram, obrazkowe przedstawienie pewnych emocji, czynności oraz informacji bez użycia słów. Dodatkowo najnowsze programy w smartfonach oraz portale społecznościowe oferują możliwość tworzenia własnych emoji, jedynym ograniczeniem w tej sytuacji jest wyobraźnia i kreatywność użytkownika (Napieraj 2020, 89–97). Google, jako ogromne źródło internetowe, wspiera rozwój emoji, od 2017 r. można je wykorzystać do prezentowania stron internetowych oraz do „wyszukiwania" różnego rodzaju informacji. Emoji w zależności od aplikacji, oprogramowania i modelu telefonu różnią się od siebie wyglądem.

Warto nadmienić, że w różnych serwisach emotikony i emoji występują razem, na przykład w serwisach Skype, Facebook, Twitter, Whatsap i in. tekstowe emotikony są rozpoznawane i automatycznie przetwarzane do formy emoji. Tych z kolei używa się również przy pisaniu różnych recenzji, komentarzy, co służy podkreśleniu odczuwanych emocji oraz zrozumieniu przekazywanej informacji. Ten rodzaj komunikacji jest klasyfikowany jako język skrótów i przekłada się w konsekwencji na określony styl życia: sposób, w jaki funkcjonuje, myśli, odczuwa, działa współczesny nastolatek (Zaradna 2019). Młody człowiek, dorastając w świecie kultury masowej i technologicznych innowacji, swoją uwagę skupia głównie na internecie. To osoba bardzo zżyta z *social mediami*. Za pomocą grafiki obrazkowej można wyrazić znacznie szybciej swoje odczucia i emocje (Goleman 1997; Zaradna 2019). Według młodych ludzi wysłanie emotki to „zyskanie czasu", uatrakcyjnienie postów, oddanie reakcji, swobodne kontaktowanie się.

Choć emotikony i emoji cieszą się coraz większą popularnością wśród społeczeństwa, pomagają wyrazić w sposób graficzny emocje, to jednak je spłycają. Jest to w pewnym stopniu ograniczenie kontaktu/pisania i zniechęcenie drugiej osoby do kontynuowania rozmowy. Dzieje się tak dlatego, że za pomocą jednego prostego znaku-symbolu można przekazać odczucie lub uczucie w sposób czytelny i jasny. Z jednej strony „język" emotikonów wyraża typową dla współczesnej polszczyzny tendencję do ekonomizacji, wynikającą z zachodzących obecnie przemian społeczno-obyczajowych, a z drugiej strony sprawia, że przestrzeń emocji wyrażonych w języku staje się czarno-biała i uboga w znaczenia (Napieraj 2020; Zaradna 2019). Wbrew pozorom emotikony nie ułatwiają

komunikacji, gdyż różne emocje bywają wyrażane tymi samymi znakami, co może prowadzić do zakłóceń komunikacyjnych (Jagieła 2013). Emotikony posiadają jednak (zdaniem młodych ludzi) inne zalety, przede wszystkim pozwalają uwolnić się od reguł interpunkcji i rozwijają nieograniczoną kreatywność.

Wśród zalet używania emotikonów i emoji wymienia się szybkość w przekazie emocji i nastroju, imitację emocji, wyrazu uczuć, postawy, zachowania podczas jednej rozmowy. Wysyłając emoji, ułatwia się komunikowanie i rozluźnia atmosferę. Potocznie mówi się, że emotka wyraża niekiedy więcej niż tysiąc słów, a odpowiednio dobrana do sytuacji może odzwierciedlać wszystkie rozterki. W obecnych czasach obraz dominuje nad słowem (Łosiewicz 2009). Obrazki w formie emotikonów ułatwiają naukę, np. idiomów w językach obcych. Można śmiało stwierdzić, że w epoce wizualnej wrażliwość i sposób percepcji ludzkiej zmienia swój punkt odniesienia z materiału werbalnego na poczet obrazowego, wizualnego. Zauważa się, że zachodzi radykalna zmiana w przestrzeni społecznej, w której znajduje się jednostka (Sztompka 2005). To swobodna wymiana języka potocznego i swoboda komunikacyjna, którą zapewnia internet, prowadzą niekiedy do nadużyć (Jagieła 2013). Tendencja do przyspieszenia komunikacji internetowej przyczynia się do zmniejszenia dbałości o stosowanie znaków diaktrytycznych, wielkich liter, a także do popełniania błędów. W praktyce młodym ludziom nie sprawia trudności posługiwanie się najnowszymi modelami telefonów, których funkcje mają wyuczone i można postawić tezę, że bez emoji nie potrafią żyć. Najmłodsi nie znają świata bez nowych mediów i są do nich stale „podłączeni", a wirtualna rzeczywistość staje się z perspektywy niektórych osób ważniejsza od prawdziwego życia.

Obok wymienionych zalet należy również dostrzec pewne problemy w komunikacji z użyciem emoji i emotek. Współczesna technologia medialna, jako jeden z istotnych elementów życia, odciska swoje trwałe piętno, modyfikuje zdolności kognitywne człowieka, zmieniając w zasadniczy sposób kształt jego umysłu. Częsty kontakt z internetem usprawniać może koordynację wzroku i rąk, reakcje odruchowe oraz przetwarzanie bodźców wzrokowych, przygotowuje też do wielozadaniowości, wspiera funkcje umysłu związane z przesiewaniem informacji i podejmowaniem decyzji, z szybkim przechodzeniem od jednego do drugiego punktu widzenia, poglądu czy stanowiska. Jednak praca w trybie wielozadaniowym, ukierunkowana na rejestrowanie błyskawicznych, rozproszonych, drobnych informacji, prowadzi od obniżenia poziomu koncentracji, do zaburzeń w procesie rozumienia tekstu i równie wyrywkowej wiedzy. Przy takim tempie funkcjonowania nabyta wiedza szybko zostaje zapomniana (Dobek-Ostrowska 2004).

Kolejny problem dotyczy niektórych osób starszych w społeczeństwie. Można śmiało powiedzieć, że ta grupa osób nie jest w stanie nadążać za innowacjami telekomunikacyjnymi i nie posługuje się często smartfonami, nie obsługuje niektórych aplikacji (Dobek-Ostrowska 2004). Zdarzają się przypadki, kiedy osoby starsze nie rozumieją skrótu myślowego wysłanego za pomocą emotki.

W związku z różnymi możliwościami wykorzystywania emotikonów i emoji w komunikacji oraz stale rosnącą ich popularnością zauważono potrzebę przeprowadzenia badań pedagogicznych wśród uczniów z wybranych szkół podstawowych w celu

poznania ich podejścia oraz sposobów wykorzystywania emoji i emotikonów, ze szczególnym zwróceniem uwagi na rodzaj komunikacji, przekazywane emocje, sytuacje i in. W projektowaniu badań główny problem badawczy sformułowano w formie pytania: Jaki jest cel i zakres wykorzystywania emoji i emotikon*ów* przez uczni*ów* z wybranych szkół podstawowych? Skonkretyzowano go w czterech problemach szczegółowych:

1. W jakim wieku badani uczniowie zaczęli stosować emoji i emotikony?
2. Jakie są najczęstsze powody używania emoji i emotikonów przez badaną grupę uczniów?
3. Czy istnieją różnice w odpowiedziach badanych?
4. Jaki stosunek do komunikacji z zastosowaniem emoji i emotikonów przejawiają badani uczniowie?

2. Założenia metodologiczne badań

Badania pedagogiczne przeprowadzono wśród 89 uczniów w wieku 8–14 lat na terenie kilku szkół podstawowych w powiecie bialskim w woj. lubelskim w maju i czerwcu 2022 r. W badaniach zastosowano autorskie narzędzie badawcze zwane kwestionariuszem ankiety, ponieważ w odniesieniu do podjętej problematyki badań w chwili obecnej nie stwierdzono polskich standaryzowanych narzędzi pomiaru. Zanim narzędzie udostępniono badanym, przeprowadzono badanie pilotażowe w celu doprecyzowania jego budowy. Na podstawie otrzymanych wyników badań dokonano ilościowej analizy statystycznej, policzono średnie arytmetyczne.

3. Uczestnicy badań

Szczegółowe dane osób biorących udział w badaniu znajdują się w dokumentacji autorek badań i u dyrekcji szkół. Przed przystąpieniem do badań rodzice wyrazili zgodę na udział swojego dziecka w projekcie badawczym. Liczbę i odsetek osób z uwzględnieniem płci, wieku i miejsca zamieszkania przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Liczba, wiek i płeć badanej grupy dzieci

Zmienna	N	%
Płeć		
Dziewczynki	45	50,6
Chłopcy	44	49,4
Wiek		
8–9 lat	2	2,2
10–12 lat	37	41,6
13 lat	30	33,7
14 lat	20	22,5

Miejsce zamieszkania		
Miasto	34	38,2
Wieś	55	61,8

Źródło: opracowanie własne

Z opracowanych danych wynika, że zdecydowana większość uczniów uczestniczących w badaniu mieszkała w miejscowościach wiejskich na terenie powiatu bialskiego. Pozostali w mieście Biała Podlaska. Ze względu na wiek najwięcej osób reprezentowało grupę 10–12 lat. W przypadku płci rozkład liczebności był prawie identyczny.

4. Wyniki badań

Celem pierwszego pytania badawczego było ustalenie, w jakim wieku respondenci otrzymali na własność pierwszy telefon z dostępem do internetu? Aby ułatwić porównanie uzyskanych wyników w tym zakresie, dane liczbowe przeliczono na wskaźniki procentowe i przedstawiono w tabeli 2 z uwzględnieniem wieku i miejsca zamieszkania. Nie różnicowano danych z uwzględnieniem płci, ponieważ wyniki okazały się prawie identyczne.

Tabela 2. Wiek otrzymania pierwszego telefonu

Lp.	Wiek/miejsce zamieszkania	Uczniowie z Cicibora Dużego	Uczniowie z Leśnej Podlaskiej	Uczniowie z Grabanowa	Uczniowie z Białej Podlaskiej
		%	%	%	%
1.	≤ 8 lat	0	14,6	5,6	7,9
2.	9–10 lat	**15,8**	**7,9**	**13,5**	**18,0**
3.	11–12 lat	0	0	2,2	11,2
4.	≥13 lat	0	0	2,2	1,1
Ogółem		15,8	22,5	23,5	38,2

Źródło: opracowanie własne

Przedstawione dane pokazują, że najwięcej uczniów z badanej grupy otrzymało swój pierwszy telefon z dostępem do sieci, będąc w wieku 9–10 lat. Odsetek uczniów mieszkających na wsi był większy w porównaniu z uczniami w mieście.

Kolejne pytanie dotyczyło pozyskania wiedzy, czy uczniowie z badanej grupy posiadają własne konto na portalach społecznościowych? Pozyskane dane przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 3. Posiadanie konta na portalach społecznościowych

Lp.	Posiadanie konta/ miejsce zamieszkania	Uczniowie z Cicibora Dużego	Uczniowie z Leśnej Podlaskiej	Uczniowie z Grabanowa	Uczniowie z Białej Podlaskiej
		%	%	%	%
1.	TAK	13,5	21,3	22,5	34,8
2.	NIE	2,3	1,2	1,0	3,4
	Ogółem	15,8	22,5	23,5	38,2

Źródło: opracowanie własne

Z danych przedstawionych w powyższej tabeli wynika, że tylko znikomy odsetek badanych uczniów nie posiadał konta na portalach społecznościowych. Prawie wszyscy badani, zarówno mieszkający w mieście, jak i miejscowościach wiejskich, takich konta już używają.

Mając na uwadze pytanie o posiadanie konta na portalach społecznościowych istotne stało się zadanie kolejnego pytania dotyczące wieku założenia pierwszego konta.

Tabela 4. Wiek założenia swojego pierwszego konta

Lp.	Wiek/miejsce zamieszkania	Uczniowie z Cicibora Dużego	Uczniowie z Leśnej Podlaskiej	Uczniowie z Grabanowa	Uczniowie z Białej Podlaskiej
		%	%	%	%
1.	≤ 8 lat	0	0	2,1	1,1
2.	9–10 lat	0	18,0	4,5	14,6
3.	11–12 lat	**15,8**	**3,4**	**13,5**	**21,4**
4.	≥13 lat	0	1,1	3,4	1,1
Ogółem		15,8	22,5	23,5	38,2

Źródło: opracowanie własne

Dane z tabeli 4 wskazują, że najwięcej uczniów założyło swoje pierwsze konto na portalu społecznościowym w przedziale wiekowym 11–12 lat, w sumie stanowili oni 54% badanej grupy. W drugiej kolejności zrobili to uczniowie w wieku 9–10 lat, stanowi**ący** 37%.

Biorąc pod uwagę, że zdecydowana większość badanych osób posiada własne konto na portalach społecznościowych, należało zapytać o ich nazwę. W tabeli 5 zestawiono odpowiedzi na to pytanie.

Tabela 5. Nazwa konta na portalach społecznościowych

Lp.	Nazwa/miejsce zamieszkania	Uczniowie z Cicibora Dużego	Uczniowie z Leśnej Podlaskiej	Uczniowie z Grabanowa	Uczniowie z Białej Podlaskiej
		%	%	%	%
1.	Facebook	11,3	14,6	19,0	30,1
2.	Instagram	4,5	7,9	2,5	3,0
3.	Twitter	0	0	1,0	0
4.	TikTok	0	0	0	4,1
5.	Snapchat	0	0	0	0
6.	Inne	0	0	1,0	1,0
Ogółem		15,8	22,5	23,5	38,2

Źródło: opracowanie własne

Jak wskazują opracowane dane, największą popularnością wśród badanej grupy uczniów cieszy się Facebook.

Celem kolejnej grupy pytań w kwestionariuszu ankiety było pozyskanie informacji nt. znajomości emoji i emotikonów. W związku z tym zadano pytanie o rozróżnienie emotikonów od emoji. W poniższej tabeli przedstawiono zestawione odpowiedzi.

Tabela 6. Rozróżnienie emoji i emotikonów

Lp.	Rozróżnienie / miejsce zamieszkania	Uczniowie z Cicibora Dużego	Uczniowie z Leśnej Podlaskiej	Uczniowie z Grabanowa	Uczniowie z Białej Podlaskiej
		%	%	%	%
1.	TAK	11,2	16,9	20,2	31,5
2.	NIE	4,6	5,6	3,3	6,7
	Ogółem	15,8	22,5	23,5	38,2

Źródło: opracowanie własne

Odpowiedzi badanej grupy uczniów wskazują, że zdecydowana większość zadeklarowała, że rozróżnia emoji i emotikony.

Kolejne pytanie brzmiące: „co to są emoji?" miało na celu poznanie, czy rzeczywiście uczniowie z badanej grupy posiadają wiedzę o emoji.

Tabela 7. Wiedza o emoji

Lp.	Wiedza o emoji/ miejsce zamieszkania	Uczniowie z Cicibora Dużego	Uczniowie z Leśnej Podlaskiej	Uczniowie z Grabanowa	Uczniowie z Białej Podlaskiej
		%	%	%	%
1.	Slang młodzieżowy	6,8	7,8	6,8	7,9
2.	Rysunek	2,3	9,5	2,3	4,5
3.	Wysłana grafika	3,3	3,1	8,8	18,0
4.	Piktogram	0	2,1	0	2,2
5.	Symbol graficzny	3,4	0	5,6	5,6
Ogółem		15,8	22,5	23,5	38,2

Źródło: opracowanie własne

Przedstawione dane wskazują na rozbieżności w odpowiedziach uczniów, co dowodzi, że pojęcie emoji jest przez nich różnie rozumiane. Zdecydowana większość udzieliła błędnych odpowiedzi, tylko nieliczna grupa wskazała poprawne określenie. Należy zauważyć, że z jednej strony uczniowie zadeklarowali, że rozróżniają emotikony od emoji, a z drugiej mają problem z dokładnym wskazaniem ich charakteru.

Analogicznie treść kolejnego pytania brzmiała: „co to są emotikony?". Odpowiedzi prezentują dane w tabeli 8.

Tabela 8. Wiedza o emotikonach

Lp.	Wiedza o emotikonach/miejsce zamieszkania	Uczniowie z Cicibora Dużego	Uczniowie z Leśnej Podlaskiej	Uczniowie z Grabanowa	Uczniowie z Białej Podlaskiej
		%	%	%	%
1.	Symbol graficzny	10,1	3,4	11,2	11,2
2.	Rysunek	0	6,8	2,1	5,6
3.	Gif	5,7	5,8	3,4	10,2
4.	Slang młodzieżowy	0	0	3,4	5,6
5.	Piktogram	0	6,5	3,4	5,6
Ogółem		15,8	22,5	23,5	38,2

Źródło: opracowanie własne

Przedstawione dane wskazują na rozbieżności w odpowiedziach uczniów, co dowodzi, że pojęcie emotikonu, podobnie jak w przypadku emoji, jest przez nich różnie rozumiane i wskazuje, że nie posiadają jeszcze ugruntowanej wiedzy w tym zakresie. Zdecydowana większość udzieliła błędnych odpowiedzi, tylko nieliczna grupa wskazała poprawne

określenie. Co prawda uczniowie odpowiedzieli, że rozróżniają emotikony od emoji, ale z drugiej strony problem sprawia im dokładne wskazanie ich znaczenia.

Kluczowe znaczenie ma pytanie, dlaczego badani uczniowie używają emoji przy pisaniu postów? Odpowiedzi obrazuje kolejna tabela – 9.

Tabela 9. Cele używania emoji przy pisaniu postów

Lp.	Cele używania emoji/ miejsce zamieszkania	Uczniowie z Cicibora Dużego	Uczniowie z Leśnej Podlaskiej	Uczniowie z Grabanowa	Uczniowie z Białej Podlaskiej
		%	%	%	%
1.	Podkreślenie emocji	**10,1**	5,6	**16,9**	**20,2**
2.	Zrozumienie informacji	5,6	9,0	8,1	6,6
3.	Uatrakcyjnienie postów	**10,7**	7,6	**15,7**	7,9
4.	Oddanie reakcji	0	7.9	12,4	9,6
5.	Swobodne kontaktowanie się	10,1	6,5	7,8	2,2
6.	Podniesienie interakcji postu	0	2,2	7,6	2,2
7.	Inne	0	0	0	1,1
8.	Nie wiem	4,5	0	3,4	7,8

Źródło: opracowanie własne. Dane procentowe nie sumują się do 100%, wybór wielokrotny

Z przedstawionych w powyższej tabeli danych wyłaniają się cele używania emoji. Najwięcej wskazań dotyczyło „podkreślenia emocji" w pisanym poście i jego uatrakcyjnienia. Niski odsetek odpowiedzi odnotowano przy zapisie „swobodne kontaktowanie się", „zrozumienie informacji" oraz „oddanie reakcji".

Odpowiedzi badanych na kolejne pytanie o częstotliwość używania emotikonów i emoji w komunikacji przedstawiono w tabeli 10.

Tabela 10. Częstotliwość używania emoji i emotikonów

Lp.	Częstotliwość/ miejsce zamieszkania	Uczniowie z Cicibora Dużego	Uczniowie z Leśnej Podlaskiej	Uczniowie z Grabanowa	Uczniowie z Białej Podlaskiej
		%	%	%	%
1.	Tak	**11,3**	2,2	7,9	4,5
2.	Czasami	4,5	**18,0**	9,0	**20,5**
3.	Rzadko	0	2,3	4,6	9,2
4.	Nigdy	0	0	2,0	4,0
Ogółem		15,8	22,5	23,5	38,2

Źródło: opracowanie własne

Badając wpływ wybranej zmiennej, którą jest miejsce zamieszkania ankietowanych, na częstotliwość używania przez nich emotikonów i emoji, zauważono dość istotne różnice. Analiza statystyczna z wykorzystaniem testu Chi-kwadrat Pearsona wykazała istotne zróżnicowanie w przypadku miejsca zamieszkania ($p = 0{,}0475$) oraz częstotliwości używania emotikonów i emoji (tak i czasami), ($p = 0{,}0384$) oraz brak zróżnicowania w pozostałych przypadkach.

Ostatnie pytanie zamieszczone w kwestionariuszu brzmiało: „czy zdarzyło Ci się błędnie zrozumieć otrzymaną emotkę?". Opracowane dane przedstawiono w tabeli 11.

Tabela 11. Błędne zrozumienie emotki

Lp.	Błędne zrozumienie/ miejsce zamieszkania	Uczniowie z Cicibora Dużego	Uczniowie z Leśnej Podlaskiej	Uczniowie z Grabanowa	Uczniowie z Białej Podlaskiej
		%	%	%	%
1.	Tak	11,2	2,2	7,9	12,2
2.	Często	2,3	3,5	3,1	4,0
3.	Rzadko	2,3	**14,6**	**10,3**	**15,4**
4.	Nigdy	0	2,2	2,2	6,6
Ogółem		15,8	22,5	23,5	38,2

Źródło: opracowanie własne

Większość badanych uczniów udzieliła odpowiedzi typu „rzadko", że zdarza się im błędnie zrozumieć otrzymaną emotkę, a zatem wysyłanie wizualnych odpowiedników w celu oddania intencji informacji w praktyce ułatwia im komunikację.

Podsumowanie

Przeprowadzone badania w zakresie poznania znaczenia emotikonów i emoji w komunikacji uczniów szkoły podstawowej uczęszczających do kilku szkół podstawowych w powiecie bialskim pozwoliły określić ich cel wykorzystywania i podstawową wiedzę badanej grupy. Emotikony i emoji z uwagi na swój uniwersalny charakter stały się językiem zrozumiałym dla wszystkich, niezależnie od płci i miejsca zamieszkania. Badana grupa uczniów w wieku 8–14 lat swobodnie wykorzystuje emotikony i emoji w komunikacji, przy pisaniu postów po to, aby podkreślić emocje w pisanym tekście i uatrakcyjnić jego treść.

Wyniki badań i ich analiza statystyczna pokazały różnice w kilku zakresach. Szczególnie dotyczą one rozumienia przez badanych znaczenia emoji i emotikonów, wykorzystania, wieku założenia swojego pierwszego konta, używania emoji przy pisaniu postów i ich częstotliwości.

Wydaje się jednak, że oprócz analizy statystycznej wyników wskazana jest także refleksja psychologiczno-pedagogiczna, która nasuwa się w efekcie przeprowadzonych

badań. Oto z jednej strony wyniki badań można zinterpretować jako ogólnie zadawalające z punktu widzenia oczekiwanych rezultatów znajomości emoji i emtikonów przez badane osoby, ale z drugiej mogą zaniepokoić z uwagi na wiek badanych uczniów, którzy założyli pierwsze konta w świecie wirtualnym. Najwięcej osób badanych wskazało na 11 i 12 lat, były także osoby, które wskazały, że założono im konto w wieku 8 lat. Te dane budzą zaniepokojenie ze względu na zagrożenia płynące ze strony komunikacji na portalach społecznościowych bez kontroli rodziców, a także na rosnąca skalę oszustw wykorzystujących łatwowierność dziecka. Dlatego w tym zakresie należy postulować o umiar, a raczej o zachowanie zdrowego rozsądku.

Podsumowując, należy dodać, że przeprowadzone badania pokazały niedosyt i potrzebę prowadzenia systematycznych badań wśród uczniów w wieku wczesnoszkolnym i szkolnym na temat komunikacji w szeroko rozumianej sieci. Przedstawiona w artykule analiza wyników może skłaniać do refleksji na temat znaczenia emotikonów i emoji w komunikacji uczniów szkoły podstawowej, czy są one atutem, czy może problemem. W celu weryfikacji **bądź potwierdzenia** sformułowanych konkluzji szczególnie zasadne wydaje się przeprowadzenie ponownych badań na tej samej grupie po upływie określonego czasu.

Bibliografia:

Bomba, Radosław, Radomski, Andrzej i Solska, Ewa. 2016. red., *Humanistyka Cyfrowa. Badanie tekstów, obrazów i dźwięku*. Lublin: Wydawca E-naukowiec.

Dobek-Ostrowska, Bogusława. 2004. *Podstawy komunikowania społecznego*. Wrocław: Wydawnictwo Astrum.

Goleman, Daniel. 1997. *Inteligencja emocjonalna*. Poznań: Wydawnictwo Media Rodzina.

Jagieła, Jarosław. 2013. Emotikony transakcyjne. *Edukacyjna Analiza Transakcyjna*, 2, 141–146.

Kruszewska, Aleksandra.2022. Różnorodność funkcji emoji w edukacji dzieci. W: *Edukacja małego dziecka. Sytuacja społeczna dzieci w przedszkolu i szkole*, red. Ewa Ogrodzka-Mazur, Urszula Szuścik, Anna Szafrańska. t. 17, 103–113. Cieszyn–Kraków: Oficyna Wydawnicza IMPULS.

Łosiewicz, Małgorzata. 2009. Rola obrazu w komunikacji społecznej. W: *Komunikacja wizualna w przestrzeni społecznej*, red. Anna Obrębska, 205–212. Łódź: Wydawnictwo Primum Verbum.

Napieraj, Urszula Izabela. 2020. Czy emotikony zagrażają uczuciom? Wpływ komunikacji niewerbalnej na kompetencje interpersonalne młodzieży gimnazjalnej. *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Litteraria Polonica*, 56 (1), 89–97. DOI: https://doi.org/10.18778/1505-9057.56.06

Sztompka, Piotr. 2005. *Socjologia wizualna: fotografia jako metoda badawcza*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Walotek-Ściańska, Katarzyna i Szyszka, Michał. 2014. red., *Komunikowanie się ludzi młodych we współczesnym świecie*. Bielsko-Biała: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Administracji w Bielsku-Białej.

Zaradna, Izabela. 2019. Emotikony i emoji jako forma komunikacji i wyrażania uczuć w wiadomościach tekstowych. *Meritum Mazowiecki Kwartalnik Edukacyjny*, 3 (54), 67–74.

Ziaja, Maria. 2021. Emotikony i emoji. Czy jesteśmy już skazani na komunikację obrazkową?. https://marketingibiznes.pl/social-media/emotikony-i-emoji-czy-jestesmy-juz-skazani-na-komunikacje-obrazkowa/ [dostęp:16.07.2021].

Transkrypcja przemówienia A. Lincolna, https://cityroom.blogs.nytimes.com/2009/01/19/hfo-emoticon. [dostęp: 3.05.2019].

Co to jest emoji? Wszystko co musisz wiedzieć o tych symbolach rysunkowych!, w: https://weloveinstant.pl/co-to-jest-emoji/ [dostęp: 11.06.2021].

Znaczenie emotikonów, https://www.emotikonyznaczenie.pl/ [dostęp:11.09.2022].